

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक पीएआयएस १२०७/प्र.क्र. २६६/११ अ
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४००० ०३२.
दिनांक : २४ ऑगस्ट, २००७.

- वाचा - १) शासन निर्णय कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्ध व्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग, क्र.एनएआयएस १२०४/ प्र.क्र. १६६/११ अ, दिनांक १९ ऑगस्ट, २००४
- २) शासन निर्णय कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्ध व्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग क्र.एनएआयएस १२०४/ प्र.क्र. १६६/ ११ अ, दिनांक ५ जानेवारी, २००५
- ३) शासन निर्णय कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्ध व्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग, क्र.एनएआयएस १२०४/ प्र.क्र. १६६/११अ, दिनांक ३१ मार्च, २००५
- ४) शासन निर्णय क्र.पीएआयएस १२०५/ प्र.क्र. ३१०/ ११ अ, दिनांक ७ जुलै, २००६.
- ५) शासन निर्णय कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्ध व्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग क्र.एनएआयएस १२०७/६४९/प्र.क्र. १६६/ ११ अ, दिनांक १२ जुलै, २००७
- ६) शासन निर्णय कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्ध व्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग क्र.पीएआयएस-१२०७/ प्र.क्र. २६६/११-अ, दिनांक १० ऑगस्ट, २००७

प्रस्तावना :-

शेती व्यवसाय करतांना होणारे रस्त्यावरील अपघात तसेच वीज पडणे, विजेचा शॉक बसणे, पूर सर्पदंश व वाहन अपघात तसेच कोणत्याही नैसर्गिक आपत्तीमुळे होणारे अथवा अन्य कोणतेही अपघात यामुळे ब-याच शेतक-यांचा मृत्यु ओढवतो किंवा कांहीना अपंगत्व येते. घरातील कर्त्या व्यक्तिस झालेल्या सदर अपघातामुळे कुटूंबाचे उत्पन्नाचे साधन बंद होवून अडचणीची परिस्थिती निर्माण होत असल्याने अशा अपघातग्रस्त शेतक-यांस/ त्यांच्या कुटूंबास आर्थिक लाभ देण्याकरिता कोणतीही स्वतंत्र विमा योजना नसल्याने एक योजना शासनाने संदर्भ क्र. १ व २ च्या शासन निर्णयान्वये कार्यान्वीत केलेली आहे.

शासनामार्फत, शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजना राबविण्यासाठी विमा सल्लागार म्हणून कबाल इन्शुरन्स सर्व्हीसेस प्रा. लि., मुंबई २१ या इर्डा परवानाधारक ब्रोकर/सल्लागार कंपनीची नेमणूक दिनांक २८ जून, २००७ च्या पत्रान्वये सन २००७-०८ सालासाठी करण्यात आलेली आहे.

सदर योजनेचे कल्याणकारी स्वरूप पहाता ही योजना पुढे सन २००७-०८ मध्ये क्र.६ येथील आदेशानुसार सुरु ठेवून संबंधित विमा कंपन्यांना विमा हप्ता अदा केलेला आहे. शासनाच्या सदर निर्णयानुसार या योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी सविस्तर मार्गदर्शक सूचना/ कार्यपध्दती विहित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. या अनुषंगाने शासन आता पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे :-

शासन निर्णय :-

राज्यातील महसूल विभागाकडील नोंदीप्रमाणे १२ ते ७५ वयोगटातील खातेदार शेतकरी (सुमारे १ कोटी ६ लाख) यांचे वतीने शासन त्यांच्या व्यक्तिगत अपघात व अपंगत्व यासाठी प्रस्तुत शासन निर्णयाद्वारे विमा पॉलिसी उतरवित आहे. सन २००७-०८ मध्ये शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजनेसंबंधी शासनाचे वतीने आयुक्त कृषि, उपरोक्त विमा कंपनी आणि कबाल इन्शुरन्स प्रा.लि. कंपनी यांचेमध्ये या शासन निर्णयातील अटी, शर्ती व मान्यतेनुसार त्रिपक्षीय पॉलीसी करार करून त्यानुसार योजना अमंलात आणली जाईल. शेतक-याचे/ कुंटूबियांचे विमा दावे शासन व विमा कंपनीमध्ये झालेल्या पॉलीसी करारातील तरतुदी, अटी व शर्ती व शासन निर्णयातील विहित मार्गदर्शक सूचनांनुसार मंजूर करण्यात येतील.

२. या योजनेअंतर्गत विमा हप्त्याची (प्रिमियमची) एकत्रित रक्कम प्रति शेतकरी रुपये ८/- प्रमाणे एका वर्षासाठी शेतक-यांच्या वतीने पुढीलप्रमाणे संबंधित विमा कंपनीस क्र.६ येथील शासन निर्णया अन्वये सेवाकरासह शासनाने अदा केलेली आहे. त्यामुळे उपरोक्त विमा कंपनीस शेतक-यांनी किंवा अन्य कोणत्याही संस्थेने त्यांच्या वतीने या योजनेअंतर्गत स्वतंत्ररित्या विमा हप्त्याची रक्कम भरण्याची गरज नाही.

विमा कंपनीचे नांव	सोपविण्यात आलेला विभाग (कार्यक्षेत्र)	शेतकरी संख्या (लाख)	अदा करण्यात आलेल्या रकमेचा तपशील		
			विमा हप्ता	सेवाकर(१२.३६%)	एकूण
अ) नॅशनल इन्शुरन्स कंपनी लि.	कोकण,	११,००,०००	८८,००,०००	१०,८७,६८०	९८,८७,६८०
ब) ओरिएन्टल इन्शुरन्स कंपनी	पुणे, नाशिक, अमरावती, नागपूर	७०,००,०००	५,६०,००,०००	६९,२१,६००	६,२९,२१,६००
क) रिलायन्स जनरल इन्शुरन्स कंपनी	औरंगाबाद	२५,००,०००	२,००,००,०००	२४,७२,०००	२,२४,७२,०००
एकूण		१,०६,००,०००	८,४८,००,०००	१,०४,८१,२८०	९,५२,८१,२८०

३. रुपये ८/- प्रति शेतकरी प्रति वर्षी याप्रमाणे विहित केल्यानुसार विमा हप्ता राज्यातील सर्व सुमारे १ कोटी ०६ लक्ष शेतकऱ्यांसाठी दिला जाईल. शेतकऱ्यांच्या संख्येतील बदल अथवा त्याप्रमाणे वाढीव हप्त्याची विमा कंपनीची मागणी विचारात घेतली जाणार नाही. सदर रु.८/- प्रतिवर्षी प्रती शेतकरी विमा हप्ता दर पुढील तीन वर्षासाठी लागू राहिल. मात्र विमा हप्ता वार्षिक दराने प्रतिवर्षी अदा केला जाईल.

४. योजनेच्या कालावधीत दर तीन महिन्यांनी कृषि आयुक्तांनी योजनेच्या प्रगतीचा सविस्तर आढावा घ्यावा. सदर आढावा घेताना विमा कंपनीकडे दाखल झालेले दावे, त्यापैकी निकाली काढलेले दावे, नाकारलेले

त्यांच्या कार्यालयाकडून शेतकऱ्यांना मिळणारा प्रतिसाद, योजनेच्या प्रसिध्दीसाठी तसेच दावे निकाली काढण्यासाठी आखलेली मोहिम अथवा विशेष प्रयत्न इ. गोष्टी विचारात घ्याव्यात. कृषि आयुक्तांच्या सदर अहवालानुसार पुढील वर्षासाठी संबंधीत विमा कंपनीस पुढे योजनेचे काम देऊन विमा हप्ता अदा करावयाचा किंवा कंपनीची नियुक्ती रद्द करून अन्य कंपनीची नियुक्ती करावयाची याचा अधिकार सर्वस्वी शासनास राहिल.

५. विमा कंपनीचे काम समाधानकारक नसल्यास त्यांना एक महिन्याची नोटीस देऊन नियुक्ती रद्द करण्याचे व त्यापुढील विमा कालावधीची विमा हप्त्याची रक्कम परत घेण्याचे अधिकार शासनास राहतील. योजना सुरु असलेल्या कालावधीसाठी विमा हप्ता देण्याची जबाबदारी शासनाची असेल तर त्या कालावधीतील देय विमा दावे अदा करण्याची जबाबदारी विमा कंपनीची राहिल.

६. विमा सल्लागार, शासन व विमा कंपनी यांमधील त्रिपक्षीय करार अथवा विमा पॉलीसीमध्ये काहीही नमूद असले तरी या शासन निर्णयामधील नमूद अटी, शर्ती व मार्गदर्शक सूचना विमा सल्लागार व विमा कंपन्यांना बंधनकारक असतील.

७. कंपनीबरोबरच्या विमा पॉलीसी करारानुसार शेतकऱ्यांचा मृत्यू झाल्यावर एक लाख रुपये व अपंगत्व आल्यास प्रकरणपरत्वे रु.५० हजार ते रुपये १.०० लाख (प्रपत्र "अ ") याप्रमाणे नुकसान भरपाई रक्कम मिळेल.

ही योजना दि. १५ ऑगस्ट, २००७ ते १४ ऑगस्ट, २००८ या एक वर्षाच्या कालावधीकरीता लागू करण्यात येत आहे.

योजना कालावधीत संपूर्ण दिवसासाठी म्हणजेच विहित कालावधीतील प्रत्येक दिवसाच्या २४ तासासाठी ही विमा योजना लागू राहिल. या कालावधीत शेतकऱ्याला केव्हाही अपघात झाला तरी तो या विमा योजनेअंतर्गत लाभासाठी पात्र राहिल.

८. कबाल इन्शुरन्स प्रा.लि. ही विमा कंपनी शासनास रु.१५.०० लाखाची बँक गॅरंटी देईल.

९. यापूर्वी शेतकऱ्यांनी अथवा त्यांच्या वतीने अन्य कोणत्याही संस्थेने कोणतीही वेगळी विमा योजना लागू केली असल्यास अथवा विमा उतरविला असल्यास त्याचा या योजनेशी काहीही संबंध राहणार नाही. या योजनेअंतर्गत मिळणारे लाभ स्वतंत्र असतील.

१०. या शासन निर्णया सोबत विहित केलेली प्रपत्रे / कागदपत्रे वगळता अन्य कोणतीही कागदपत्रे शेतकऱ्यांनी वेगळ्याने सादर करण्याची आवश्यकता नाही किंवा योजने अंतर्गतच्या लाभासाठी विमा कंपनीकडे स्वतंत्रपणे अर्ज / कागदपत्रे सादर करण्याची आवश्यकता नाही. विमा प्रस्तावा संदर्भात काही अपवादात्मक परिस्थितीमध्ये काही कागदपत्र सादर करावयाचे राहिल्यास, पर्यायी कागदपत्रे /चौकशीच्या आधारे प्रस्तावावर निर्णय घेण्यांत यावा. आवश्यक वाटल्यास यासाठी शासन, ब्रोकर कंपनी व विमा कंपनी यांनी संयुक्तपणे निर्णय घ्यावा.

११. पॉलिसी सुरु झालेल्या कालावधीत शेतक-याचा अपघात झाल्यास सदर विमा योजनेअंतर्गत त्यांच्या कुटुंबास अथवा त्यास द्यावयाची रक्कम, विमा प्रस्ताव, विमा कंपनीस, ब्रोकर / विमा सल्लागार कंपनी मार्फत विहित केलेल्या सर्व कागदपत्रासह प्राप्त झाल्यापासून एक महिन्याच्या कालावधीत कंपनीने अदा करणे बंधनकारक राहिल.

१२. या योजनेअंतर्गत आवश्यक असणारी कागदपत्रे, दर्शविणारी पुढील विवरणपत्रे या शासन निर्णया सोबत जोडलेली आहेत.

अ) योजनेचे स्वरूप, लाभ व पात्रता दर्शविणारी विवरणपत्रे.

१) विमा योजनेअंतर्गत मिळणारे लाभ	प्रपत्र अ
२) लाभार्थी पात्रतेच्या अटी व त्यासाठी आवश्यक कागदपत्रे	प्रपत्र ब
३) विमा संरक्षणामध्ये समाविष्ट नसणा-या बाबी	प्रपत्र क

ब) इतर आवश्यक कागदपत्रे व कार्यपध्दती

१) पुराव्यासाठी जोडावयाची कागदपत्रे	प्रपत्र ड
२) महसूल यंत्रणेने करावयाची कार्यपध्दती	प्रपत्र इ
३) विमा कंपनीने करावयाची कार्यपध्दती	प्रपत्र फ
४) क्लेम फॉर्म	प्रपत्र ग

१३. या विमा योजनेअंतर्गत नुकसान भरपाईची रक्कम अदा करण्याबाबत विमा कंपनी, लाभार्थी अथवा शासकीय यंत्रणा यामध्ये वाद निर्माण झाल्यास त्याबाबत समाधानकारक तोडगा काढण्यासाठी संबंधित जिल्हयांचे जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे जिल्हा नियंत्रण समिती गठीत करण्यात येत आहे. सदर समिती याबाबतचा अंतीम निर्णय घेईल.

जिल्हाधिकारी / अतिरिक्त जिल्हाधिकारी	अध्यक्ष
जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी	सदस्य
निवासी उपजिल्हाधिकारी	सदस्य -सचिव
विमा सल्लागार कंपनी - विभाग प्रमुख	सदस्य
संबंधित विमा कंपनीचे अधिकारी	सदस्य

वरील समितीची दरमहा सभा होवून त्यामध्ये योजनेतील त्या त्या जिल्हयातील प्रकरणांचा आढावा घेतला जाईल. प्रलंबित अनिर्णित / विवादास्पद प्रकरणी अंतिम निर्णय घेवून देय प्रकरणी नुकसान भरपाई जलद देणेबाबत, समितीचे निर्णयानुसार अंमलबजावणी करणे संबंधित विमा कंपनीस बंधनकारक राहिल.

१४. संबंधित विमा कंपनी/विमा सल्लागार कंपनी व शासन यांनी सदर योजनेस स्थानिक वृत्तपत्रात जाहिरातीद्वारे पुरेशी प्रसिध्दी द्यावी.
१५. सदर योजनेच्या अंमलबजावणीमध्ये अथवा दावे अंतिम करण्यामध्ये काही शंका /अडचणी असतील तर त्या दूर करणे, तसेच योजना अंमलबजावणी यंत्रणांना व इतर संबंधितांना समजावून सांगण्यासाठी विमा सल्लागार कंपनी व विमा कंपनीने पुढाकार घेवून संबंधित जिल्हाधिकारी यांचेसमवेत बैठकांचे आयोजन करावे.
१६. आयुक्त (कृषि) यांनी कबाल इन्शुरन्स प्रा.लि. मुंबई-२१ या शासन नियुक्त विमा सल्लागार/ब्रोकर कंपनीचे मदतीने पूर्ण संनियंत्रण करावयाचे असून, आवश्यकतेप्रमाणे वेळोवेळी बैठका आयोजित करून, आढावा घेवून योजनेची परिणामकारक अंमलबजावणी होईल यासाठी कार्यवाही करावी.
१७. सदर योजनेत कोणतेही बदल/ सुधारणा इत्यादिचे अधिकार शासनास राहतील. शासन यासाठी विमा कंपनीशी आवश्यकतेप्रमाणे सल्ला-मसलत करील.
१८. शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजने संदर्भात जनतेकडून/ लोकप्रतिनिधींकडून प्राप्त तक्रारीसंदर्भात शासनास /कृषि आयुक्तालयास कोणत्याही प्रकारच्या माहितीची आवश्यकता असल्यास, सदर माहिती तात्काळ संबंधित विमा कंपनी, ब्रोकर/सल्लागार कंपनी व जिल्हा नियंत्रण समिती यांनी सादर करणे बंधनकारक राहिल.
१९. योजनेची अंमलबजावणी करण्यामध्ये कृषि आयुक्तालय, विमा सल्लागार/ब्रोकर कंपनी, विमा कंपनी व महसूल यंत्रणेकडून होणार आहे. योजनेच्या सुलभ व परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी प्रत्येक यंत्रणेने पुढीलप्रमाणे नेमून दिलेल्या कामाची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करणे बंधनकारक आहे.

अ) कृषि आयुक्तालय

शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजनेचे संपूर्ण संनियंत्रण हे आयुक्त, कृषि यांनी करावयाचे आहे. आयुक्त, कृषि यांनी विमा सल्लागार कंपनी व विमा कंपनीकडून योजनेचा मासिक प्रगती अहवाल घेवून योजनेची प्रभावीपणे अंमलबजावणी होण्यासाठी संनियंत्रण करावे. योजनेच्या प्रगतीबाबत शासनास वेळोवेळी अवगत करून विमा दावे प्रकरणी येणाऱ्या तक्रारींवर जिल्हा नियंत्रण समितीची शिफारस घेवून तक्रारीचे निवारण करावे.

ब) विमा सल्लागार/ ब्रोकर कंपनी

१) शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजनेमध्ये विमा नुकसान भरपाईचे दावे हे विमा सल्लागार/ ब्रोकर कंपनी यांचेकडून तपासणी /पडताळणी करून संबंधित विमा कंपनीकडे निकाली काढण्यासाठी पाठविण्यात येतील. विमा सल्लागार कंपनी संबंधित विमा कंपन्यांसमवेत वेळोवेळी योजनेचा आढावा घेईल. याबाबत विमा सल्लागार कंपनी दाव्यांचा मासिक प्रगती अहवाल आयुक्त, कृषि व शासनास सादर करील व या बाबतीत संपूर्ण दाव्यांची माहिती अद्ययावत ठेवणे ही विमा सल्लागार कंपनीची जबाबदारी राहिल.

२) सदर योजनेच्या अंमलबजावणीमध्ये अडचण/ संदिग्धता निर्माण झाल्यास शासनाच्या वतीने नियुक्त करण्यात आलेल्या विमा सल्लागार कंपनीने ती शासनाच्या वेळीच निदर्शनास आणून देवून, अडचणीचे वेळीच निराकरण करण्यासाठी शासनाकडे / कृषि आयुक्तांकडे सल्लामसलत करावी.

३) विमा कंपनी /विमा योजनेची अंमलबजावणी पॉलीसी कराराप्रमाणे करीत असल्याची विमा सल्लागार कंपनीने खातरजमा करून गरज भासल्यास विमा कंपनीस योग्य ती संगणक आज्ञावली तयार करण्यास मदत करील.

४) विमा योजनेची प्रसिध्दी करण्यास मदत करील.

५) विमा कंपनीच्या संयुक्त विद्यमाने विमा दावे निकाली काढण्यासंदर्भात विमा सल्लागार कंपनी पुढीलप्रमाणे काम करील

अ) विमा दावे विमा कंपनीस पाठविण्यापूर्वी तपासणीसाठी संबंधित तहसिलदार कार्यालयाकडून स्वीकारणे. त्यासाठी महसूल विभाग स्तरावर/ जिल्हा स्तरावर कार्यालय सुरु राहिल.

ब) विमा प्रस्तावातील कागदपत्रांची पूर्तता करून घेवून ती पूर्ण असल्याची खात्री झाल्यानंतर विहित मुदतीत विमा कंपनीस प्रस्ताव पाठविणे व तो प्रस्ताव मंजूर होईपर्यंत त्याचा पाठपुरावा करण्याची कार्यवाही करील.

६) योजनेच्या प्रगतीबाबत मासिक, त्रैमासिक आढावा घेवून योजनेच्या अंमलबजावणीत काही उणीवा आढळल्यास दूर करणे व याबाबत शासनास वेळोवेळी अवगत करील.

७) विमा कंपनी व शासनामध्ये समन्वय साधून चर्चेद्वारे वादविवाद प्रकरणी वेळोवेळी निराकरण करणे. व संबंधितांना नुकसान भरपाई मिळवून देणेसाठी काम करणे.

८) २००५-२००६ व सन २००६-०७ मधील यापूर्वीचे तसेच या शासन निर्णयान्वये अमलात येणाऱ्या योजनेतील उद्भवणाऱ्या वादग्रस्त प्रकरणांबाबत शेतक-यांना देय लाभ मिळवून देणेसंदर्भात शासनास सल्ला देणे व शासनाचे वतीने कायदेशीर कार्यवाही करणे.

क) विमा कंपनी

१) शेतकऱ्यांचा विमा प्रस्ताव विमा सल्लागार कंपनीमार्फत प्राप्त झाल्यानंतर एक महिन्यात त्यावर निर्णय घेवून नुकसान भरपाईची रक्कम शेतकऱ्यांच्या / वारसदारांच्या बचत खात्यात जमा करेल.

२) शेतकऱ्यांचा विमा प्रस्ताव विहित कागदपत्रांसह विमा योजनेच्या कालावधीत केव्हाही प्राप्त झाला तरी तो विचारात घेणे संबंधित विमा कंपनीला बंधनकारक राहिल. अखेरच्या दिवसात झालेल्या अपघातासाठी योजनेचा कालावधी संपल्यापासून ९० दिवसांपर्यंत विमा प्रस्ताव स्विकारण्यात येतील. समर्थनीय कारणास्तव ९० दिवसांनंतर प्राप्त दावे स्विकारण्यात यावेत.

३) प्रपत्र-ड मध्ये नमूद केलेल्या कागदपत्रांच्या आधारे नुकसान भरपाई अदा करणे, दुर्घटना सिध्द होत असेल व अपवादात्मक परिस्थितीत एखाद्या कागदपत्रांची पूर्तता होवू शकत नसेल तर पर्यायी दाखल्याबाबत कृषि आयुक्त/जिल्हाधिकाऱ्यांशी विचार-विनिमय करून पूर्तता करून घेवून नुकसान भरपाई अदा करावी.

४) अपघातग्रस्त वाहनचालकाचे चुकीमुळे शेतकऱ्याचा मृत्यु झाल्यास/ अपंगत्व आल्यास, दोषी वाहनचालक वगळता, सर्व शेतकऱ्यांना प्रपत्र-ड मध्ये नमूद केलेल्या बाबींमुळे मृत्यु / अपंगत्व आल्यास केवळ अपघात झाला या कारणास्तव नुकसान भरपाई दावे मंजूर करण्यात येतील.

५) अपघाती मृत्यु संदर्भात दुर्घटना घडल्याचे सिध्द झाल्यास अनावश्यक धोका पत्करला या कारणास्तव एकही प्रकरण नाकारता येणार नाही.

६) प्रपत्र-फ मध्ये नमूद केलेल्या प्राधान्य क्रमानुसार शेतकऱ्यांचे वारसदार/कुटुंबियास नुकसान भरपाई अदा करावी.

ड) महसूल यंत्रणा

१) जिल्हाधिकारी जिल्हा स्तरावरील नियुक्त नियंत्रण समितीची मासिक सभा आयोजित करून योजनेचा आढावा घेवून कृषि आयुक्तालयास अवगत करतील.

२) प्रपत्र इ मध्ये विहित केलेली कामे/ कार्यपध्दती पार पाडावी.

२०. आयुक्त, कृषि यांनी सदर शासन निर्णयाच्या अनुषंगाने शासन, विमा सल्लागार व विमा कंपनी यामधील त्रिपक्षीय करार करावा, तर विमा कंपन्यांनी विमा पॅलीसी निर्गमित करावी.

२१. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या WWW.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्र. असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने

(शु.अ.गोसावी)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

प्रति,

मा. राज्यपाल महोदयांचे सचिव
प्रधान सचिव, मा. मुख्यमंत्री सचिवालय
सचिव, मा. उपमुख्यमंत्री कार्यालय
खाजगी सचिव, मा. मंत्री कृषि व जलसंधारण
खाजगी सचिव, मा. राज्यमंत्री कृषि

सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मा. मुख्यसचिव यांचे स्वीय सहाय्यक
अपर मुख्य सचिव (महसूल व वन विभाग), मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव, गृह विभाग (अ.व सु.)मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव (मदत व पुर्नवसन), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
मंत्रालयातील इतर सर्व विभाग, मुंबई.

विभागीय आयुक्त (सर्व)

सचिव, कृषि मंत्रालय, भारत सरकार (कृषि व सहकार विभाग) कृषि भवन, नवी दिल्ली
सचिव, वित्त मंत्रालय, भारत सरकार (वित्त विभाग) (विमा), नवी दिल्ली
आयुक्त (कृषि) कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
अध्यक्ष, कबाल इन्शुरन्स सर्व्हिसेस प्रा. लि. मित्तल टॉवर्स, ११८ बी विंग ११ वा मजला,
नरिमन पॉईंट, मुंबई ४०० ०२१

व्यवस्थापकीय संचालक, नॅशनल इन्शुरन्स कंपनी लि. स्टर्लींग सिनेमा बिल्डींग, २ रा मजला ६५
मझबान रोड, डी ओ. १४ फोर्ट, मुंबई ४०० ००१

व्यवस्थापक, रिलायन्स जनरल इन्शुरन्स कंपनी लि. १९ रिलायन्स सेंटर, वालचंद हिराचंद मार्ग
बेलार्ड इस्टेट, मुंबई ४०० ०३८

व्यवस्थापक, ओरिएन्टल इन्शुरन्स कंपनी लि. नागपूर प्रादेशिक कार्यालय, शुक्ला भवन,
वेस्ट हायकोर्ट रोड, धरमपेठ, नागपूर-४४० ०१०

संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई

अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई

महालेखापाल- महाराष्ट्र १/२, (लेखा परिक्षा), (लेखा व अनुज्ञेयता) मुंबई/नागपूर

विमा संचालक, म्हाडा इमारत, १ला मजला, बांद्रा, (पूर्व) मुंबई

मुख्य सांख्यिकी, द्वारा कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

सर्व जिल्हाधिकारी

सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक, महाराष्ट्र शासन

सर्व अधिक्षक कृषि अधिकारी / कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद

सर्व सहसचिव/उपसचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, कृषि व पदुम विभाग

(कृषि उपविभाग) , मंत्रालय, मुंबई

सर्व तहसिलदार/ तालुका कृषि अधिकारी

निवड नस्ती ११ अ

शासन निर्णय कृषि व पदुम विभाग क्रमांक- पीआयएस-१२०७/प्र.क्र. २६६ /११-अे,

दिनांक २४ ऑगस्ट,२००७ चे सहपत्र.

प्रपत्र अ

शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजना

व्यक्तिगत अपघात विमा योजनेअंतर्गत मिळणारे लाभ

<u>अपघाताचे स्वरुप</u>	<u>नुकसान भरपाई</u>
अ) अपघाती मृत्यु	रु.१,००,०००/-
ब) अपघातामुळे २ डोळे निकामी होणे	रु.१,००,०००/-
क) अपघातामुळे २ अवयव निकामी होणे	रु.१,००,०००/-
ड) अपघातामुळे १ डोळा व १ अवयव निकामी होणे	रु.१,००,०००/-
ई) अपघातामुळे १ डोळा निकामी होणे	रु.५००००/-
ड) अपघातामुळे १ अवयव निकामी होणे	रु.५००००/-

*****

प्रपत्र ब

लाभार्थी पात्रतेच्या अटी व त्यासाठी आवश्यक कागदपत्रे

१. महाराष्ट्र राज्यातील १२ ते ७५ वयोगटातील महसूल नोंदी नुसार नोंद असलेला खातेदार शेतकरी.
२. शेतकरी म्हणून त्याचे नावाचा समावेश असलेला ७/१२ किंवा ८-अ नमुन्यातील उतारा.
३. शेतक-यांचे वारस म्हणून गावकामगार तलाठयाकडील गांव नमुना नं.६ नुसार मंजूर झालेली वारसाची नोंद.
४. शेतक-यांच्या वयाच्या पडताळणीकरीता शाळा सोडल्याचा दाखला / रेशनकार्ड / निवडणूक कार्ड / शाळेच्या मुख्याध्यापकाचे प्रमाणपत्र / ग्रामपंचायतीचे प्रमाणपत्र/यापैकी कोणतेही एक प्रमाणपत्र.

*****

प्रपत्र क

विमा संरक्षणामध्ये समाविष्ट नसणा-या बाबी :-

१. सध्याचे अपंगत्व.
२. आत्महत्येचा प्रयत्न, आत्महत्या किंवा जाणीवपूर्वक स्वतःला जखमी करून घेणे
३. गुन्ह्याच्या उद्देशाने कायद्याचे उल्लंघन करताना झालेला अपघात.
४. अंमली पदार्थाच्या अमलाखाली असतांना झालेला अपघात.
५. नैसर्गिक मृत्यु.
६. भ्रमिष्टपणा.
- ७) बाळंतपणातील मृत्यू
- ८) शरीरांतर्गत रक्तस्राव
- ९) मोटार शर्यतीतील अपघात
- १०) युद्ध
- ११) सैन्यातील नोकरी
- १२) जवळच्या लाभ धारकाकडून झालेला खून

*****

प्रपत्र - ड
अपघाताचे पुराव्यासाठी सादर करावायाची कागदपत्रे.

अ.क्र.	अपघाताचे स्वरूप	आवश्यक कागदपत्रे
१	रस्त्यावरील अपघात	प्रथम माहिती अहवाल, स्थळ पंचनामा, चौकशी अहवाल, मृत्यु विश्लेषण अहवाल. मृत्यू दाखला
२	रेल्वे अपघात	प्रथम माहिती अहवाल, चौकशी अहवाल, मृत्यु विश्लेषण अहवाल / मृत्यू दाखला
३	पाण्यामुळे बुडून अपघात	प्रथम माहिती अहवाल किंवा पोलीस पाटील अहवाल, मृत्यु विश्लेषण अहवाल/ मृत्यू दाखला (बुडून बेपत्ता झाल्यास मृत्यू दाखला /मृत्यु विश्लेषण अहवालाची सूट, तथापी क्षतीपूर्ती बंधपत्र आवश्यक)
४	जंतु नाशक अथवा अन्य कारणामुळे .विषबाधा	प्रथम माहिती अहवाल किंवा पोलीस पाटील अहवाल, मृत्यु विश्लेषण अहवाल/ रासायनिक विश्लेषण दाखला/ मृत्यू दाखला
५	विजेच्या धक्क्यामुळे अपघात.	प्रथम माहिती अहवाल, पोलीस पाटील अहवाल, चौकशी अहवाल, मृत्यु विश्लेषण अहवाल/ मृत्यू दाखला
६	विज पडून मृत्यू	प्रथम माहिती अहवाल किंवा पोलीस पाटील चौकशी अहवाल, मृत्यु विश्लेषण अहवाल/ मृत्यू दाखला
७	खून	प्रथम माहिती अहवाल, चौकशी अहवाल, मृत्यु विश्लेषण अहवाल/ मृत्यू दाखला
८	उंचावरून पडून झालेला अपघात वा मृत्यू	प्रथम माहिती अहवाल किंवा पोलीस पाटील चौकशी अहवाल/ मृत्यु विश्लेषण अहवाल, पोलीस अंतिम अहवाल, मृत्यू दाखला
९	सर्पदंश/विंचूदंश	पोलीस पाटील अहवाल , मृत्यु विश्लेषण अहवाल, डॉक्टरांचे मतानुसार आवश्यक असल्यास रासायनिक विश्लेषण अहवाल (वैद्यकीय उपचारापूर्वी निधन झाल्याने मृत्यू विश्लेषण झाले नसल्यास चौकशी अहवाल, स्थळ पंचनामा, पोलीस पाटील अहवाल) मृत्यू दाखला
१०	नक्षलवाद्यांकडून झालेल्या हत्येसंदर्भात	प्रथम माहिती अहवाल किंवा पोलीस पाटील अहवाल, मृत्यु विश्लेषण अहवाल, नक्षलाईट हत्येसंदर्भातील कार्यालयीन कागदपत्रे, मृत्यू दाखला
११	जनावरांच्या चावण्यामुळे अ) रेबिज होवून मृत्यू ब)जखमी होवून अपंगत्व क) जनावरांच्या हल्ल्यात मृत्यू होवून शव न मिळणे	औषधोपचाराची कागदपत्रे, स्थळ पंचनामा, चौकशी अहवाल, डॉक्टरांच्या मतानुसार आवश्यक असल्यास मृत्यू विश्लेषण अहवाल, मृत्यू दाखला स्थळ पंचनामा, चौकशी अहवाल, मृत्यू अहवाल, मृत्यू दाखला, स्थळ पंचनामा, चौकशी अहवाल, पोलीस पाटील अहवाल, क्षतीपूर्ती बंधपत्र
१२	दंगल	प्रथम माहिती अहवाल, पोलीस पाटील अहवाल, मृत्यु विश्लेषण अहवाल, दंगलीबाबतची कार्यालयीन कागदपत्रे, मृत्यू दाखला
१३	अन्य कोणतेही अपघात	प्रथम माहिती अहवाल, पोलीस पाटील अहवाल, मृत्यू दाखला
१४	अपंगत्व लाभाच्या पुराव्यासाठी सादर	१. अपंगत्व अथवा अवयव निकामी होण्याचे कारणांबाबतचे डॉक्टरांचे अंतिम प्रमाणपत्र अथवा दवाखान्याच्या नोंदी व

प्रपत्र - इ

**शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजना
महसूल यंत्रणेने करावयाची कार्यपध्दती**

- १) शेतक-यांने/शेतक-याचे वारसदाराने दुर्घटना घडल्यानंतर तातडीने संबंधित तलाठी यांचेकडे विहित कागदपत्रांसह विमा प्रस्ताव सादर करावयाचा आहे. संबंधित तलाठ्याने याबाबत पुढाकार घेवून सदर प्रस्ताव दाखल करावयाचा आहे.
- २) शेतक-यांकडून विमा प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर पुढील १ आठवड्यामध्ये सदर तलाठी प्रस्ताव तपासून शेतक-याने एखाद्या अथवा काही कागदपत्रांची पूर्तता केलेली नसल्यास स्वतः या शासन निर्णयासोबत विहित केलेल्या सर्व कागदपत्रांची आवश्यकतेनुसार पूर्तता करुन ७-१२, ८-अ नुसार तो खातेदार असल्याच्या प्रमाणपत्रासह विमा दाव्याचा प्रस्ताव तहसिलदारास सादर करील.
- ३) प्राप्त प्रस्तावाची तपासणी करुन सदर प्रस्ताव तहसिलदार त्याच्या प्रमाणपत्रासह कबाल इन्शुरन्स प्रा.लि. या ब्रोकर कंपनीच्या संबंधित विभागीय कार्यालयाकडे (परिशिष्ट-२ प्रमाणे) एक आठवड्यात पाठवतील व त्याची एक प्रत जिल्हाधिका-यांना सादर करतील.
- ४) संबंधित शेतक-यांचे अथवा वारस/लाभार्थ्यांचे बँकेत खाते नसल्यास, नवीन खाते शक्यतो जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेच्या नजिकच्या शाखेत उघडून त्याचा तपशील **विमा कंपनीस कळविण्याची जबाबदारी तहसिलदाराची राहिल.**

*****

प्रपत्र - फ

विमा कंपनीने करावयाची कार्यपध्दती.

- १) तहसिलदाराकडून, ब्रोकर कंपनीच्या विभागीय कार्यालयामार्फत प्रस्तावाची तपासणी/पूर्तता करून १५ दिवसांचे आत प्रस्ताव संबंधित विमा कंपनीकडे सादर करावेत. कोणत्याही परिस्थितीत विहित मुदतीत विमा कंपनीकडे प्रस्ताव सादर करण्याबाबत योग्य ती दक्षता घेण्यात यावी
- २) विमा सल्लागार कंपनीकडून प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर विमा कंपनीने एक महिन्यामध्ये (३० दिवस) नुकसान भरपाई रक्कमेचा धनादेश संबंधित शेतकरी / त्यांचे कुटुंबियांच्या जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक अथवा राष्ट्रीयकृत बँकेच्या शाखा व्यवस्थापकाकडे जमा करावा. त्यानंतर संबंधित शाखा व्यवस्थापकांनी संबंधित शेतक-यांच्या अथवा त्याच्या कुटुंबियांचे खात्यामध्येच तात्काळ ही रक्कम जमा करावी
- ३) विम्याच्या दाव्याची रक्कम विमा कंपनीने कोणत्याही शासकीय यंत्रणेकडे न देता सरळ विमाधारकाच्या बँक खात्यामध्ये जमा करावी.
- ४) संबंधित शेतक-याचे अपघातामध्ये निधन झालेले असल्यास विमा कंपनीने त्यांच्या कुटुंबियास दाव्याची रक्कम पुढील प्राधान्यानुसार अदा करावी.
  - अ) मृत शेतक-याची पत्नी
  - ब) मृत शेतक-याची अविवाहित मुलगी
  - क) मृत शेतक-याची आई
  - ड) मृत शेतक-याचा मुलगा
  - ई) मृत शेतक-याची नातवंडे.
  - फ) मृत शेतक-याची विवाहित मुलगी.

*****

सहपत्र प्रपत्र-ग

शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजना
क्लेम फॉर्म भाग -१

१. मी / आम्ही खाली सही करणार श्री./श्रीमती
जिल्हा येथील रहीवाशी घोषित करतो की, श्री ./ श्रीमती
ता. जि. यांचे दिनांक रोजी अपघातामुळे निधन झालेले
आहे / त्यांना कायम स्वरूपी अपंगत्व आलेले आहे. ते शेतकरी असून व्यक्तिगत अपघातात विमा
योजनेअंतर्गत नुकसानी भरपाई मिळण्यास पात्र आहेत.

२. मी/आम्ही श्री./श्रीमती यांचे नामनिर्देशित म्हणून रु.१,००,०००/-
/ ५०,०००/- एवढी शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजनेखालील विमा रक्कमेच्या दाव्यासाठी अर्ज
करीत आहे / आहेत. आपणांस विनंती करण्यात येते की, कृपया सदर दावा निकाली काढून दाव्याची
रक्कम खाली नमूद केलेल्या पत्त्यावर अदा करावी. सोबत ७/१२ व वयाचा दाखला

स्थळ ( )
दिनांक अर्जदार

१) नांव

२)पत्ता :-

३) वय :-

४)लिंग (पुरुष/स्त्री)

५)अपघाताची तारीख :-

६)अपघाताचा प्रकार :-

७) अपघातग्रस्ताने धारण केलेली एकूण जमीन.

८) बँकेचा तपशील

अ) रक्कमा ज्याचे नावे काढावयाची त्यांचे संपूर्ण नांव

ब)बँकेचे नाव :

क) शाखा व पत्ता:

ड) बचत खाते क्रमांक :

#####

भाग -२
शेतकरी व्यक्तिगत अपघात योजना
तलाठयांचे प्रमाणपत्र.

प्रमाणित करण्यात येते की, श्री/श्रीमती मौजे ता.
जि. हे / हया शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजनेअंतर्गत समाविष्ट असून
अपघातामुळे ते / त्यांचे वारस रु.१,००,०००/- रु.५०,०००/- एवढ्या रक्कमेच्या दाव्यास पात्र आहेत.
श्री./श्रीमती यांचे नांव व हिताखालील एकुण एवढी एकर जमीन असून ते
या गावाचे खातेदार आहेत. त्यांचा ७/१२,६-क चा खातेउतारा सोबत जोडलेला
आहे. त्यांचे कायदेशीर वारस पुढीलप्रमाणे आहेत.

नांव	नाते	
१.		
२.		
३.		
स्थळ-		
दिनांक	(	)
	तलाठी	
	#####	

भाग -३
तहसिलदारांचे प्रमाणपत्र.

असे प्रमाणित करण्यात येते की, श्री/श्रीमती मौजे तालुका
जिल्हा हे/हया शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजनेअंतर्गत समाविष्ट असून
अपघातामुळे प्रपत्र फ तील प्राथम्यानुसार श्री/श्रीमती .....
हे त्यांचे वारस रु.१,००,०००/- / रु.५०,०००/- एवढ्या रक्कमेच्या दाव्यास पात्र आहेत.

स्थळ ( )

भाग-४

क्रमांक :

दिनांक :

प्रति:

कबाल इन्शुरन्स सर्विसेस प्रा.लि.
विभागीय कार्यालय -----

विषय:-शेतकरी व्यक्तिगत अपघात विमा योजनेतर्गत
नुकसान भरपाई मिळण्याबाबत.

श्री. / श्रीमती

मौजे

तालुका

जिल्हा यांना दिनांक रोजी अपघात झालेला आहे. त्यांनी त्यांच्या पात्र लाभार्थ्यांनी या योजनेतर्गत नुकसान भरपाईसाठी अर्ज केलेला आहे. याबाबतचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे.

अपघात/ मृत्युचा दिनांक :

मृत्यू असल्यास कारण :

लाभार्थीचे नांव :

( )

तहसिलदार.....

जिल्हा .....

सोबत :१) मूळ दावा अर्ज.

२) तलाठ्याचे प्रमाणपत्र.

३)७/१२ / ८-अ व ६-क चा उतारा.

४)तहसिलदाराचे प्रतिस्वाक्षरीत प्रमाणपत्र

५)अपघाताच्या अनुषंगाने इतर आवश्यक कागदपत्रे/प्रमाणपत्रे.

परिशिष्ट-१

१ विमा कंपनी कार्यक्षेत्र

अ) नॅशनल इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड

स्टर्लींग सिनेमा बिल्डिंग, दूसरा मजला, ६५,
मझबान रोड, डी.ओ.१४ फोर्ट, मुंबई-४०० ००१

कोकण महसूल विभाग

फोन नं.०२२-२२०७९५२७
फॅक्स नं.०२२-२२०७९५६४

ब) ओरिएन्टल इन्शुरन्स कंपनी लि. नागपूर प्रादेशिक कार्यालय, शुक्ला भवन, वेस्ट हायकोर्ट रोड, धरमपेठ, नागपूर-४४० ०१०

पुणे, नाशिक, अमरावती, नागपूर हे महसुली विभाग.

फोन नं. ०७१२-२५२०६८७
फॅक्स नं.०७१२-२५२०६८८

क) रिलायन्स जनरल इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड, १९ रिलायन्स सेंटर, वालचंद हिराचंद मार्ग, बेलार्ड इस्टेट, मुंबई-४०० ०३८

औरंगाबाद महसूल विभाग

फो. नं. ०२२-३९९८१३१०
फॅक्स नं.०२२-२४१०३७७९

२ कबाल इन्शुरन्स सर्व्हिसेस प्रा.लि. ब्रोकर /सल्लागार कंपनीची विभागीय कार्यालये :-

१) मुंबई

श्री. किशोर हेगडे,
११८, बी, मित्तल टॉवर, ११वा मजला, नरीमन पॉईंट,
मुंबई ४०००३२

फो. नं. ०२२-६६३२४९१७/१८/१९

फो. नं. ०२२-४०७८१२३४

फॅक्स नं. ०२२- ६६३२४९२०

२) नाशिक

श्री. जी. जी. गाडेकर,
४/अ, देहमंदिर सहकारी गृहनिर्माण संस्था मर्या. श्रीरंग नगर,
पंपिंग स्टेशन, गंगापूर रोड, नाशिक-४२२ ००२

मोबाईल नं. ९८६०९५४१५१

३) पुणे

श्रीमती सुचेता प्रधान
१०१/ शिवाजी नगर, ३रा मजला, मंगला टॉकीजजवळ,
पुणे ४११ ००५

फो. नं. ०२०-२५५२१४१२

फॅक्स नं. ०२०- २५५२१४१३

मोबा. नं. ९८९०५२७२७८/
९८५०५११२२

४) औरंगाबाद

श्री. विनित आठल्ये
दिशा अलंकार, शॉप नं.२, टाऊन सेंटर, सिडको कॅनॉट,
औरंगाबाद- ४३१००३

मोबा. नं. ९३२५२२३०७६

फॅक्स- ०२४०-६५१३५७७/
६६१०११६

५) अमरावती

श्री. सुभाष आंग्रे,
सिंधुदुर्ग अपार्टमेंट, जोगळेकर प्लॉट, रुक्मिणी नगरजवळ,
जगन्नाथ पेठेव्हांगणजेजारी अमरावती - ४४४ ६०१

मोबा. नं. ९४२२६५६६२२

फॅक्स- ०१७२- २५१००३५५

श्री. संदीप खैरनार,
प्लॉट नं.११, लाभशेटवार हाऊस, डागा लेआऊट,
नॉर्थ अंबाझरी रोड, शिवाजी नगर, नागपूर- ४४००१०

फो. नं. ०७१२- ६४५११४७
मोबा. नं. ९८५०९५८००२

.....